

Lorentz Diderich Klüwer

Av

TH. PETERSEN

(Minnetale på Høgtidsdagen 26de februar 1948)

Lorentz Diderich Klüwer

I det bilde av ævneløshet som Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab dessverre frembyr i den første halvdel av 1800-tallet, er det i grunnen bare 2 navn som gir Selskapet et visst selvstendig, vitenskapelig relieff. Det ene er antikvaren major LORENTZ DIDERICH KLÜWER, det annet rektor FREDRIK MOLTKE BUGGE, den fremragende pedagog og filolog. Da vårt Selskap i fjor feiret sin årsfest, ble dagen viet rektor Bugges minne. Vi vender oss i aften mot LORENTZ DIDERICH KLÜWER, og jeg har fått den ære i korthet å gjøre rede for hans liv og den innsats i norsk vitenskap som har skaffet ham et navn i vårt Selskaps historie. —

LORENTZ DIDERICH KLÜWER tilhørte en i Inntrøndelag velkjent offisersslækt. Dens første stamfar i Norge JOHAN WILHELM KLÜWER innvandret i 1670 fra Kurland, hvor han var født i 1652. Han ble premierløytnant i det trondhjemske nationale Infanteri Regiment og deltok i krigen mot Sverige under Gyldenløvefeiden 1675-79. Ennå 1718, da Armfelt foretok sitt framstøt mot Trondhjem, tjenestegjorde

han som officer, og han var den siste som den 12. september 1718 rømmet Steine skanse i Verdalen. Johan Wilhelm Klüwer, som forøvrig ikke avanserte videre enn til løytnant, slo seg ned på Inderøy, men omkring 1700 flyttet han til Namdalen, hvor han hadde kjøpt flere gårder i Overhalla, og her døde han i 1739.

Fra Johan Wilhelm Klüwer stammer en stor efterslekt, og de eldre medlemmer av den finner vi for en større del bosatt i Innherred som officerer. Flere av dem hadde interesser utover det daglige livs nødvendige krav. Således har hans eldste sønn, som også bar navnet JOHAN WILHELM og likeledes gjorde tjeneste i den norske hær 1718, etterlatt seg en i 1806 trykt og ofte citert Relation av det armefeltske felttog og det norske forsvar [1].

En annen sønn var oberstløytnant LORENTZ DIDERICH KLÜWER, et navn som stadig går igjen i denne slekt. Han ble stor jordegodseier og kjøpte flere gårder i Verdalen, deriblant også Bjartnes, som i en rekke av år ble betraktet som slektens hovedsete. En tid eide han også storgården Trones. En må erindre at dette var før bankenes tid, og den sikreste pengeanbringelse var dengang i jordegods. Oberstløytnant Klüwer var kartograf, og blant andre karter har han også utgitt et kart over Verdalen som ble trykt i 1767. Han etterlot seg ved sin død på Bjartnes i 1771 3 sønner som alle ble officerer. Den eldste av dem, major LORENTZ DIDERICH KLÜWER, drev slektsgården Bjartnes og var en fremragende jordbruker, en typisk representant for opplysningstidens proprietærer og foregangsmenn. Han var en av dem som har bidratt til å sette preg på bygden for lang tid, og minnet om ham er ennå friskt levende. Vi finner ham også i forfatterleksikonet. Således skrev han om åkerdyrkingen nordenfjells og en jordbrukslære kalt «Bonde-Praktika», som ble utgitt i 1815 av vårt Videnskapsselskap, som han var medlem av. I 1791 fikk han Landhusholdningsselskapets store gullmedalje.

En yngre bror BRODER WILHELM overtok etter morens død det såkalte Leksdalsgodset i Verdalen og tok bolig på gården Bunes, som han kjøpte i 1784. Her innrettet Klüwer seg herskabelig. Men atkomsten var iallfall om sommeren vanskelig i en tid da det ennå ikke var annet enn en tarvelig ride- eller kløvvei over Klinga, den åsryggen som skiller Leksdalen fra Verdalens hovedbygd i syd, og hvor veien fra Leksdalen kommer ned ovenfor Stiklestad. Om vinteren, når Leksdalsvannet var islagt, kunne man derimot kjøre helt fra Bunes, og da — fortelles det — måtte Leksdalsgodsets leilendinger stå på isen og lyse opp med fakler for gjestene, når de om natten kjørte hjem fra selskap på gården.

En sønn av Broder Wilhelm Klüwer var igjen vår antikvar LORENTZ DIDERICH KLÜWER, som ble født på Bunes den 23. desbr. 1790. Det var selvsagt at den unge Lorentz Diderich med en stor slekt som ennå på hans tid praktisk talt utelukkende bestod av militære, også selv skulle gå den militære vei. Han ble derfor satt inn på Krigsskolen i Christiania, eller som skolen dengang kaltes «Det kongelige norske Land Cadet Corps»; først i 1820 fikk skolen sitt nåværende navn «Den kongelige norske Krigsskole». Dette var i 1804, og han var da ikke mer enn 14 år. Som bekjent fikk officerene i eldre tid hele sin skolegang på Krigsskolen. Sjef for Krigsskolen var dengang general v. Haxthausen, men den egentlige ledende ved korpset var dav. major DIDERICH HEGERMANN, en mann som øvet en stor innflytelse på de vordende officerer. Også Klüwer har sikkert satt ham meget høyt, og sitt kart over Stiklestad, som ble opptatt og litografert i 1821, har han tilegnet Hegermann med titelskriften «Min Ungdoms Veileder og Beskytter».

Klüwers utdannelse ved Landkadetkorpset faller i en tid da man her i Norge likesom i Norden overhodet ivrig var begynt å søke inn til det nasjonale kulturgrunnlag, og da vi kan tale om en nasjonal renessanse, som fulgte i romantikkens kjølvann. Denne strømning nådde også inn til Landkadetkorpsets skolesaler, hvor den hadde en representant i den av Skolens lærere som mer enn noen annen ga Klüwers interesser utenfor det militære en historisk-nasjonal retning. Det var kaptein, senere major i den danske armé CHRISTIAN HENRICH SOMMER, som fra 1805-1809 var knyttet til Krigsskolen. Sommer var blant dem som etter nyromantikken gjennombrudd — vi kan minnes Oehlschlägers Guldhornene i 1802 — med ikke så få av sin samtid delte en gryende interesse for de nasjonale kulturminner, av hva art de enn kunne være, enten fra oldtiden, eller fra en senere tid. Han hadde lagt seg til en ganske verdifull samling av antikviteter, som i 1812 ble overdradd Nationalmuseet i Kjøbenhavn, hvor den ennå finnes. I 1807 tok han fatt på gravninger ved Halvardkirkens ruiner i Oslo gamleby, såvidt jeg vet de første arkeologiske undersøkelser som har funnet sted i Ostos historiske grunn. Etter Sommers fraflytning søkte man Selskabet for Norges Vel, der som bekjent ble stiftet i 1809, om hjelp til å fortsette gravningene. Denne henvendelse resulterte visstnok ikke i det man bad om, men den fikk likevel meget vidtrekkende følger, som vi dog her ikke kan gå nærmere inn på. [2]. Nok er imidlertid det at for Klüwers utvikling har kaptein Sommer som sagt hatt stor betydning, og Klüwer sier selv

om ham at han ga ham «Lyst til at erhverve sig Kyndighed i Norges Historie og dets Oldsager».

Han fikk også under sin tjeneste som officer god anledning til å dyrke disse sine interesser. Den 1. januar 1809 ble han utnevnt til fenrik ved den nordenfjeldske skiløperbataljon med ancienitet av 1. juni 1808, og våren 1811 avanserte han til adjoint i generalstaben. Som sådan ble han, forøvrig allerede fra 1810, beordret til å oppta militærkart over «en del av Trondhjems Stift», som det heter. Til 1814 fortsatte han sin kartlegning for generalstaben. Da ble det slutt, fordi man mente at etter freden med Sverige var dette arbeide ikke lenger nødvendig. Litt senere, i 1815, ble han utnevnt til kaptein og divisjonsadjutant. Det kan allerede her sies at Lorentz Diderich Klüwer var en meget dyktig kartograf, og hans karter utmerker seg ved sin nøyaktighet og en nitid utførelse. De fleste av disse karter oppbevares nå i Norges geografiske Opmåling, og mange av dem, således hans grensekarter, ble lagt til grunn for senere kartarbeider. I årene 1813 og 1814 utarbeidet han bl. a. et «Militært Situations Kart over den Deel af Trondhjems Stift som kan formodes at blive Krigstheatret i paakommende Tilfælde».

Disse kartarbeider ga ham nå en utmerket anledning til å kartlegge, tegne og beskrive historisk og antikvarisk merkelige steder, en anledning som han også i rikt mål benyttet. Og her er vi ved et kjernepunkt. På Klüwers tid og ennå mer naturligvis på Gerhard Schönings tid omkring 1770, var det ennå meget i behold av gamle kulturminner som senere er forsvunnet, og som vi nå bare kjenner fra Schönings og Klüwers beskrivelser og tegninger. Jeg skal nevne et par eksempler: De som er kjent på Steinkjer, vil ha hørt tale om steinkretsen på Tingvoll på flaten nedenfor Hegge. Den representerer den siste rest av en meget stor gravplass som vi nå bare kjenner fra Schönings beskrivelse 1773 og Klüwers fortrinlige kart av 1815, før bebyggelsen på «Nordsia» av Steinkjer ennå hadde vunnet å planere ut dette særdeles viktige kulturminne. Klüwers kart viser hvordan vi her åpenbart har stått overfor et av Norges mest monumentale oldtidsminner, en eksponent av inntrøndersk vikingetidens kultur. Støttet særlig på Klüwers kart har jeg i sin tid søkt å sette denne gravplass i forbindelse med framveksten av kaupangen Steinkjer. [3]. Et annet eksempel: På Forbregd i Verdalen, hvor det har vært en av de største gravplasser i Innherred, har Klüwer kartlagt en stor, nå forsvunnet gravsamling, som har unngått Schönings oppmerksomhet, idet de gravhauger han gjengir, og som også nå er utjevnet, ikke er de samme som

de vi finner hos Klüwer; dette gjør også Klüwer selv oppmerksom på. Mange bautasteiner, som nå er borte, har Klüwer gitt tegninger av. Hans grunnplan av Munkeby klosterkirke innenfor Levanger har detaljer som nå ikke lenger kan påvises. Og slik kunne vi fortsette. —

Hva Klüwer hadde samlet inntil 1814 av antikvariske tegninger og beskrivelser innlevrte han til Videnskapsselskapet i Trondhjem, som han var blitt medlem av allerede i 1811. På Selskapets bekostning reiste han så i årene 1815-17 gjennom den største del av Innherred, det nåværende Møre og Romsdals fylke, og Selja prestegjeld i Nordfjord. Av det materiale som han hadde samlet inn på disse reiser, utarbeidet han så sin bok «Norske Mindesmærker». Manuskriptet, en folioprotokoll, ble overlevert Videnskapsselskapet og oppbevares nå i dets manuskriptsamling. Fortalen er datert 1. mars 1818, men manuskriptet ble ikke trykt ferdig før i 1823. Det kom da ut som Selskapets publikasjon med understøttelse av kong Carl Johan, som bekostet plansjene, og verket ble dedisert til Selskapets protektor, kronprins Oscar.

I fortalen til «Norske Mindesmærker» gjør Klüwer oppmerksom på at han neppe kom til å gjøre flere reiser i antikvarisk øyemed. Når han likevel kom til å fortsette, skyldes dette i første rekke hans varme interesse for fedrelandets gamle kulturminner, men den nærmeste årsak var dog den omstendighet at han i begynnelsen av 1819 var blitt medlem av det merkelige svenske historisk-romantiske selskap «Götiska Förbundet», en ære som han satte overordentlig pris på og som stimulerte ham til fortsatt antikvarisk virksomhet. Introduksjonen var noen «Kjæmpeviser» med melodier, som han hadde opptegnet og som han sendte Forbundets medlem August von Hartmansdorff, der som bekjent en tid tjenestegjorde i Christiania som sekretær hos statholderen, og som Klüwer i 1817 var kommen i forbindelse med. Klüwer var den eneste nordmann som har vært medlem av denne eksklusive broderkrets, som i sin midte talte flere av Sveriges mest betydelige kulturpersonligheter, og som fremstod som en eksponent for den nordiske renessanse, som dengang gjennomstrømmet også Sveriges litteratur og kunst. Medlemmene hadde sine forbundsnavn hentet fra sagn og saga. Klüwer kalte seg Orm Lyrja, og etter Forbundets lover måtte han over denne sin navnebroder holde en minnetale, som nå oppbevares i Forbundets arkiv i Vitterhetsakademien. Forbundet hadde sitt eget tidsskrift, «Iduna», og i årgangen 1821 finner vi en artikkel av Klüwer, «Forntidsminnesmärken i öch wid

Christiania». Sine «Antiquariske Observationer paa en Reise fra Christiania til Trondhjem om Høsten 1821» sendte han også til Götiska Förbundet for å bli inntatt i Iduna. Dette skjedde dog ikke, og norske arkeologer har forgjeves søkt etter manuskriptet i Forbundets arkiv, således Ingvald Undset i 1887. Nylig er det imidlertid blitt funnet i Vitterhetsakademiens arkiv av bibliotekaren dr. Adolf Schück, som i 1943 publiserte det i det svenske arkeologiske tidsskrift *Fornvännen* i en avhandling som bærer titelen «Lorentz Klüwer och Götiska Förbundet. De första förbindelserna mellan norsk och svensk fornforskning». Særtrykket er dedisert «Til Norges Museimän». Det var en gestus fra en varm Norgesvenn i en for vårt land tung tid.

Klüwers intime forbindelse med Götiska Förbundet ga seg utslag i at han mottok reisebidrag fra Forbundet og til gjengjeld overdrog dette norsk materiale, og det gikk endog så vidt at han etter hva han selv skriver i et brev som Forbundets sekretær mottok den 1. oktober 1822, oversendte til Forbundets samlinger 16 pergamentbrev fra øvre Gudbrandsdalen. Men denne forbindelse synes å ha vakt misnøye i Norge. Og Klüwer selv kom i en vanskelig stilling klemt som han var mellom Videnskapsselskapet i Trondhjem og det svenske Forbund. Av forbundet hadde han til sin neste reise mottatt et bidrag på 200 riksdaler, men da han også fikk bidrag av Videnskapsselskapet til denne reise, som fant sted i 1823, endte det med at han returnerte Forbundets bidrag, og beretningen om reisen i 3 hefter ble overdradd Videnskapsselskapet. Dette manuskript eksisterer dessverre nå bare i en avskrift, som ble tatt i 1838 ved stiftamtmannt Christie, Bergen, og som derfor nå finnes i Bergens Museums bibliotek. At originalen, som var i behold i Selskapets bibliotek i 1841, men ikke lenger på sin plass i 1864, nå er borte, er så meget mer å beklage som den bl. a. har inneholdt Klüwers tegnede kopi av den viktige runeinnskrift på en forsvunnet stein på Hønen på Ringerike, den bekjente Høneninnskrift. Innskriften ble i 1902 søkt tolket av Sophus Bugge. En ny og på et avgjørende punkt sikkert riktigere tolkning er nylig fremlagt av Magnus Olsen [4], men begge har altså dessverre måttet bygge på annenhånds avskrifter. Klüwers reise i 1823 ble foretatt i det sønnenfjelske, gjennom bygdene på begge sider av Oslofjorden, over Eiker, Ringerike og Toten til Hamar, Ringsaker og opp i Gudbrandsdalen.

På egen bekostning foretok Klüwer så en reise i 1824, som han likeledes beskrev i 3 hefter. Av disse er nå bare de to første i behold i Videnskapsselskapets manuskriptsamling; av et

utdrag, som også oppbevares her, kjenner man dog innholdet også av det tredje. Disse hefter har et noe vekslende innhold. De omhandler mest monumenter i Trøndelag, dessuten endel antakelig annenhånds opplysninger om kulturminner i Valdres og i Nordland, og Oddernesstenen ved Kristiansand. Ennvidere en «kjæmpevise», noen sagn fra Nordland, en oppsats om sameenes lægekunst, og endelig en optegnelse om den begavede, men originale runolog M. F. Arendts besøk i Trondhjem i 1817 og hans og Klüwers forente studier i domkirken.

Det var Selskapets hensikt å slå sammen beretningene 1823 og 1824 til en publikasjon i likhet med «Norske Mindesmærker». Men Klüwers antikvariske virksomhet og dermed også tanken på en ny publikasjon fikk dessverre en bratt avslutning. Et slagtilfelle gjorde momentant ende på hans liv, den 5. januar 1825. Da var han ikke mer enn 35 år. Hans venn general Poul Birch, meldte dødsfallet i et brev til Götiska Förbundets sekretær, friherre Jakob Adlerbeth [5].

Klüwers plutselige død var et tap for den gryende norske oldforskning, særlig i Trøndelag, hvor hans energiske virke for studium og bevaring av all nasjonal overlevering har satt så dype spor. Båret som det var av den enkelte personlighet sank det antikvariske arbeide heroppe etter Klüwers død atter ned i uvirksomhet, og det måtte gå mange år før det ble tatt opp igjen, men nå ikke med støtte av Videnskapsselskapet, som hadde viktigere ting å stille med, men av den i 1844 stiftede Fortidsminneforening, som i 1848 fikk en egen avdeling i Trondhjem.

Som knyttet til generalstaben måtte Klüwer særlig i sine tidligere år oppholde seg meget i Christiania, men iallfall senere hadde han sitt hovedkvarter i Trondhjem. I et brev til Adlerbeth av 1ste august 1821 lover han å sende ham tegninger og beskrivelser av interessante saker fra hedenold, når han kommer til sin gamle ro i Trondhjem, skriver han. Til hans private liv heroppe kjenner vi ikke så meget. Han var gift med Anna Birgitte Marie Krog, datter av sogneprest i Melhus Ove Kristian Krog og hustru Albertine Sylow. De hadde 4 barn, hvorav 2 døde som ganske små. Han slet som så mange andre embetsmenn, særlig kanskje av officersstanden, med en vanskelig økonomi, og dette synes å ha gjort ham bitter. Det fremgår av hans breve til Adlerbeth, at han mente at Videnskapsselskapet kunne ha gjort mer for ham, og hans følelser for Selskapet har ikke vært særlig varme, iallfall ikke i den senere del av hans levetid. Men det dempet dog ikke hans entusiasme. Han må ha vært en mann

med temperament, det avspeiler seg også i hans ansiktstrekk, og man kan visstnok føye til, av en noe steil natur. Men hans gemyt var dypt og følelsesfullt. Han hadde et åpent øre for poesi og folkedikning og han kunne også selv slå lyrens strenge. Da hans lille gutt Johannes Sejersted døde vel et halvt år gammel 6. oktober 1814, altså etter grunnlovsdagen 17. mai, men knapt en måned før foreningsdagen 4. november, satte han på hans gravstein den vakre versifiserte innskrift:

«Hil dig! min fagre Søn — du steeg
Som Nordmand ned i Jorden
Før Norges bliide Engel veeg
For evig bort fra Norden.»

Verset vitner om hans stemninger i 1814, men hans følelser overfor svenskene må dog senere, som vi har hørt, ha undergått betydelige forandringer.

Han kunne også være ironisk. Sin ett år eldre bror kaptein Jakob Hersleb Klüwer, som etter ansøking hadde fått tittel av kammerjunker, harsellerte han i verset

Til lykke Bror! Du Junker alt
er bleven; bliv og Herre!
Thi intet er jo dog saa galt
Det jo kan blive værre.»

Småting i Joh. Herm. Wessels stil kan man også finne blant hans poesier. De fleste av diktene har dog en historisk bakgrunn. Enkelte av dem fikk han trykt dels i Nytaarsgaven Snotra og dels i Hermoder [6]. Blant hans i slekten oppbevarte efterlatenskaper finnes et hefte med en liten samling poesier under titelen «Mit Tidsfordriv». Andre dikt av ham skal foreligge i en bok med opptegnelser, levert i et merkelig selskap kalt «Det runde Bord», og likeledes bevart i slekten [7]. Som stifter av dette selskap, som skal ha eksistert mellom årene 1817 til 1822, nevnes ved siden av Lorentz Diderich Klüwer 3 teologer, nemlig Rasmus Parelius Dreyer, Albrecht Crantz Stabell og Hans Bull Motzfeldt. Om Dreyer og Stabell forteller Erlandsen [8] at de også var poeter, særlig den første, som visstnok var den mest begavete av dem; Dreyer hadde dessuten antikvariske interesser. Mulig har Motzfeldt også hatt en poetisk åre, og det er i det hele åpenbart at selskapet har hatt en litterær karakter. Mer vet vi for tiden ikke om det. Men det er da et lite gløtt inn i vår bys åndsliv i en ellers nokså fattig tid.

Mellom årene 1820-1826 oppholdt dikteren Maurits Hansen seg her i byen som lærer ved Realskolen. Hans breve til vennen C. N. Schwach fra denne tid, hvor han forteller løst og fast om

forhold i Trondhjem, er av meget stor interesse [9]. Det sees av dem at Klüwer må ha hørt til Maurits Hansens nærmeste omgangskrets. De passet jo åndelig også meget godt sammen. Av brevene kan man se at Maurits Hansen med ivrig støtte av Klüwer arbeidet på å få opprettet en frimurerlosje her i byen. Men «Capt. Klüwer, som duer bedst af dem, der have Viljen, har personlig Animositet at kæmpe med», sier Hansen i et brev fra 1821. Major ble Klüwer i 1823.

Klüwer ble gravlagt på Dornkirkens sydside, ved sydøstre hjørne av søndre kors, ikke langt fra den såkalte Kongeinngang, og så nær inn til veggen at hans grav kan karakteriseres som liggende under takdryppet. Den vakre, korsformede stein som nå dekker graven, og som er tegnet av arkitekt Chr. Christie, lot den trondhjemske avdeling av Fortidsminneforeningen legge der i 1875. Den er i middelaldersk stil og med innskrift i de såkalte munkebokstaver, dvs. gotiske majuskler. —

Lorentz Diderich Klüwers liv ble kort. Han hadde ikke en Schönings lærdom og brede, vitenskapelige almindannelse, men han var for sin tid en ensom lysende stjerne, en pioner i Trøndelagen for den bevegelse som med utspring i Danmark skapte Universitetets Oldsaksamling og Bergens Museum, men som heroppe dessverre ikke førte til noen forandring. Hans betydning ligger i det praktiske arbeide i marken, og hva han gjennom sine karter, tegninger og beskrivelser har reddet fra glemsel av nå tapte kulturverdier, er umistelig for den arkeologisk-antikvariske forskning. Vi hadde vært fattige uten Klüwer. Derfor vil vi alltid bevare hans minne i takknemlighet.

LITTERATUR

- Lorentz Diderich Klüwer: Norske Mindesmærker, aftegnede paa en Reise igjennem en Deel af det Nordenfjeldske og beskrevne. Udgivne af Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem. Med 35 Steentryk. Christiania 1823. 4to.
Ingv. Undset: Om antikvaren L. D. Klüwer og hans manuskripter. Kra. 1889. (Norsk hist. Tidsskr. 3. R. I, s. 178-185).
Einar Musum: Verdalsboka. En bygdebok om Verdal. IV. Gårds- og slektshistorie. Nidaros 1930. S. 123-126.
G. Gjessing i Norsk Biografisk Leksikon, bd. 7.
Adolf Schück: Lorentz Klüwer och Götiska Förbundet. De första förbindelserna mellan norsk och svensk fornforskning. (Fornvännen 1943, s. 221-236).

NOTER

- [1] Johan Vilhelm Klüwer, «tilsidst Capitain over det fosneske Compagnie i Nummedall Fogderie»: Et Øievidnes Beskrivelse over den svenske Armees Tog, under General-Lieutenant Armfeldts Commando, som indfaldt ved Steene Skandse udi Trondhiems Stift, den 12te September 1718. (Ny Minerva 1806, April-Juni, s. 19-73. Udg. ved Knud Lyne Rahbek. Kiøbenhavn).
- [2] Anders Bugge: Norges antikvariske opdagelse og erobring. (Årsbok för hembygdsvärd 1933, [Lund], s. 112).
- [3] Th. Petersen: Om gravplassen paa Tingvoll og andre oldtidsminner omkring Steinkjer. (Nordtrønd. Historielags Aarb. 1922. Steinkjer).
- [4] Se referat av Magnus Olsens foredrag i Det norske Videnskapsakademi i Oslo. Akademiets Årbok 1945, s. 33.
- [5] Se Adolf Schücks ovennevnte skrift om Klüwer i Fornvännen 1943, s. 228, hvorfra de fleste her meddelte opplysninger om Klüwer og Götiska Förbundet stammer.
- [6] Se J. B. Halvorsens Forfatterlexikon, bd. III.
- [7] Med hensyn til «Mit Tidsfordriv» og selskapet «Det runde Bord» kan henvises til Einar Musum i «Verdalsboka» IV, s. 124-5. Når Musum uttaler at de to hefter oppbevares i Trondheim Statsarkiv, så er dette en misforståelse; de finnes i slekten.
- [8] Andreas Erlandsen: Biografiske Efterretninger om Geistligheden i Thronhjems Stift. Chra. og Levanger 1844-55, s. 237-8 (Stabell), s. 263 (Dreyer).
- [9] Av Maurits Hansens Breve til C. N. Schwach 1820-1842. Ved Ludvig Daae. (Hist. Samlinger, udg. af Den Norske Hist. Kildeskr. Kom. Bd. 2, s. 355-482. Chra. 1907). Dav. «kaptein Klüwer» nevnes oftere. Det må etter omtalens art være vår antikvar og ikke hans bror kammerjunker J. H. Klüwer, der på den tid likeledes var kaptein og såvidt vites også bodde i Trondhjem.